

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Nyt lausunnolla oleva luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi on toinen osa lastensuojelulain kokonaisuudistusta. Uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa uudistuksen kohteena oli ensisijaisesti huostaanotettuja ja sijaishuoltoon sijoitettuja lapsia koskeva sääntely (HE 149/2025 vp). Tämä hallituksen esitys on juuri hyväksytty eduskunnassa muutettuna.

Lakiuudistuksen toinen vaihe sisältää esityksiä, jotka liittyvät lastensuojelulain ensimmäisen vaiheen uudistukseen (HE 149/2025 vp). Tällaisia ovat mm. voimankäyttöä rajoitustoimenpiteiden yhteydessä koskeva sääntely (esitysluonnoksen 93 ja 95 §) sekä turvahenkilöitä koskeva sääntely (esitysluonnoksen 75–77 §). Näiltä osin uudistuksia on perusteltua viedä eteenpäin lausuntopalautteiden korjausehdotukset huomioiden.

Sen sijaan sosiaalihuoltolain muutosesitykseen kytkeytyvät lastensuojelulain muutosehdotukset olisi järkevä jättää pois hallituksen esityksestä. Kuten Huoltaja-säätiön sosiaalihuollon asiantuntijaryhmä esitti lausunnossaan sosiaalihuoltolain uudistamisesitykseen, sosiaalihuollon uudistamista ja palveluiden kehittämistä olisi tässä vaiheessa viisasta jatkaa viemällä sote-uudistusta eteenpäin, sillä

sen toteuttaminen on vasta alkuvaiheessa. Tämä siis koskee myös nyt esitettyjä muutoksia lastensuojelulakiin niiltä osin kuin ne kytkeytyvät sosiaalihuoltolain muutosesitykseen.

Hyvinvointialueiden ensimmäisinä toimintavuosina niiden organisaatiot on saatu pystytettyä ja toimintatavat pitkälti yhtenäistettyä. Hyvinvointialueet etenevät eri tahtiin. Joillakin alueilla sosiaali- ja terveydenhuollon uusia toimintamalleja ja innovaatioita on jo otettu käyttöön. Pisimmällä ovat ne alueet, joissa jo ennen uudistusta oli tehty paljon kehittämistyötä ja panostettu alueellisiin ratkaisuihin. Esimerkiksi lapsiperhepalveluiden uudistamisessa Etelä-Karjalassa on jo pitkään panostettu peruspalveluihin ja ehkäisevään työhön. Pitkäjänteisen kehittämistyön tulokset heijastuvat myös lastensuojeluun; Etelä-Karjalan hyvinvointialueella lapsia ja nuoria sijoitetaan kodin ulkopuolelle vähemmän kuin muualla maassa.

Huoltaja-säätiön sosiaalihuollon asiantuntijaryhmän näkemyksen mukaan sosiaalihuollon uudistamista ja lastensuojelun kehittämistä tulee jatkaa ottamalla huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuus. Valtavan hallinnollisen muutoksen jälkeen tarvitaan työrauhaa asiakaslähtöisten palvelurakenteiden ja asiakastyön kehittämiseen sekä sote-integraation mukanaan tuomien mahdollisuuksien hyödyntämiseen. Sen jälkeen on aika tarkastella, mitä on saatu aikaan ja arvioida kattavasti muutostarpeita. Tähän vaiheeseen sote-uudistusta sopisi sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuudistus ja siihen kytkeytyvät lastensuojelulain uudistukset.

Nyt käsillä oleva esitys muuttaisi lastensuojelulain nimen laiksi lapsen erityisestä suojelusta, vaikka esityksessä palvelua kuvataan nimenomaan lastensuojeluna. Erityisen suojelun -käsitettä ei määritellä. Lain nimen muuttamisen syy ei avaudu eikä sitä voi pitää perusteltuna.

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Ei

Perustelut tiiviisti

Valmistelu on tehty tiukassa aikataulussa ja vaikutusten arviointi on puutteellista, myös lapsivaikutusten arvioinnin osalta. Vaikka lapsia ja nuoria on kuultu sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain muutosten valmistelussa, laajempi lapsivaikutusten arviointi on jäänyt tekemättä.

Sinänsä tavoitteet lapsiperheiden varhaisen tuen vahvistamisesta, palvelujen tarkoituksenmukaisesta kohdentamisesta, sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen roolin korostamisesta perheiden kanssa työskentelemisessä ja ylipäänsä avopalveluja painottavan palvelurakenteen vahvistaminen ovat kannatettavia. Esityksissä ei ole kuitenkaan otettu realistisesti huomioon samanaikaisesti tavoiteltuja taloudellisia säästöjä. Erityisesti varhaisen tuen palvelukokonaisuuden vahvistaminen vaatisi tuntuvaa lisäresursointia muutosvaiheessa. Myöskään aikataulullisesti

sosiaalihuoltolain uudistus ja lastensuojelulain uudistus eivät voi toimia yhteen, koska ne pyritään toteuttamaan lähes samanaikaisesti. Pelättävissä on, että jo muutenkin ylikuormittunut sosiaalihuollon henkilöstö ei selviä tällaisesta tilanteesta.

3. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

Nykytilan säilyttäminen

Perustelut tiiviisti

Ks. vastaus kysymykseen 1.

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

--

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

Lakiesityksessä nostetaan lastensuojelun asiakkuuden kynnystä, jolloin lastensuojelun asiakkuus alkaisi nykyistä selkeämmin vaativissa ja vaikeissa tilanteissa.

Asiakkaan näkökulmasta on tärkeää, että on yksiselitteistä, milloin hän on lastensuojelun asiakas ja milloin asiakkuus päättyy.

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

--

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävien täsmentäminen on perusteltua. Kannatettavaa on myös mahdollistaa muiden ammattiryhmien osallistuminen työskentelyyn esimerkiksi vanhempien tukemiseksi, mikä voi vapauttaa sosiaalityöntekijän työpanosta lapsen kanssa työskentelyyn.

Myös jälleenyhdistämisen sisällyttäminen sääntelyyn on kannatettavaa.

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

--

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Kun tarve lapsen tutkimiseen on kiireellinen, ehdotus parantaa mahdollisuuksia suojella lasta viiveettä.

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosääntelyä?

-

Perustelut tiiviisti

--

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Tällä hetkellä lastensuojelun edunvalvonnan palkkioiden määräytyminen vaihtelee alueellisesti. Näiltä osin sääntely yhtenäistäisi käytäntöjä valtakunnallisesti, mikä lisäisi yhdenvertaisuutta.

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta sääntelykokonaisuudesta?

Edunvalvojien valtakunnalliseen ohjaukseen ja koulutukseen sekä edunvalvonnan laadun seurantaan ja arviointiin pitäisi kehittää systemaattiset mallit.

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Erytystä painoa pitäisi antaa sille, että lasta ei vain kuulla vaan hänen toiveensa ja mielipiteensä otetaan myös aidosti huomioon.

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

On tärkeää, että lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tapaa lapsen kasvokkain. Ei siis riitä, että lapsen tapaa joku muu lastensuojelun työntekijä. Lapsen tapaaminen henkilökohtaisesti ”riittävän usein” on väljä määritelmä. Tähän olisi hyvä saada tarkempi määritelmä.

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

--

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Määräajan lyhentäminen 14 vuorokauteen voi vahvistaa lapsen oikeusturvaa ja nopeuttaa tilanteen selvittämistä. Toisaalta kiireellinen sijoitus tulee nytkin päätätä heti, kun sen syytä ei enää ole. Lisäksi 14 vuorokauden määräaika voisi käytännössä osoittautua liian lyhyeksi kattavien selvitysten tekemiseen. Tämä voi lisätä puutteellisten ratkaisujen ja varmuuden vuoksi tehtäviä huostaanottohakemuksia.

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

On kannatettavaa, että läheisverkostokartoitusta vahvistetaan laissa, mutta samalla on varmistettava, että läheisverkostosijoitus perustuu aina lapsen yksilöllisen edun arviointiin.

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

--

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitoshoido): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

--

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Uudistus selkiinnyttää nykyistä epäselvää tilannetta. Joissakin erityistason yksiköissä joudutaan nykyään kutsumaan vartija paikalle yksittäisissä tilanteissa.

On seurattava, miten turvahenkilöiden käyttö vaikuttaa lastensuojelulaitosten toimintakulttuuriin sekä laitoksiin sijoitettujen lasten arkeen ja oikeuksiin.

20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.

--

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

--

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantumista koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

Ks. kysymys 1.

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUVA-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

--

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

Sinänsä tavoitteet lapsiperheiden varhaisen tuen vahvistamisesta ja avopalveluja painottavan palvelurakenteen vahvistaminen ovat kannatettavia. Esityksissä ei ole kuitenkaan otettu realistisesti huomioon samanaikaisesti tavoiteltuja taloudellisia säästöjä. Erityisesti varhaisen tuen palvelukokonaisuuden vahvistaminen vaatisi tuntuvaa lisäresursointia muutosvaiheessa.

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

--

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

--

27. Vapaamuotoiset huomiot

-

Huoltaja-säätiö sr